

**OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN AİLE KATILIM ÇALIŞMALARINA YÖNELİK
GÖRÜŞLERİ: TERCİHLER VE UYGULAMALAR**

*PRESCHOOL TEACHERS' VIEWS TOWARDS FAMILY INVOLVEMENT: PREFERENCES
AND PRACTICES*

Arş. Gör. Mine KOYUNCU ŞAHİN

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi ABD,
mine.koyuncu@hacettepe.edu.tr, Ankara/Türkiye

Orcid no: 0000-0001-9626-6134

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitimde öğretmenler tarafından daha etkili bulunan aile katılım çalışmalarının ve az sıklıkla uygulanan çalışmaların nedenlerini belirlemektir. Bununla birlikte öğretmenlerin, aile katılım çalışmalarında zorlandıkları durumları tespit etme ve bu çalışmalara aileleri dahil edebilmek için neler yaptıklarını incelemek de bu araştırmanın amaçları arasındadır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması; veri toplama aracı olarak ise yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Çalışma grubunu Ankara ilinde görev yapan 20 öğretmen oluşturmaktadır. Yapılan betimsel ve içerik analizi sonuçlarına göre 6 tema ortaya çıkmıştır. Buna göre öğretmenlerin, özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık oluşturma ile ailenin yönetim ve karar verme süreçlerine katılım çalışmalarını çok fazla uygulamadıkları tespit edilmiştir. Bunun birlikte öğretmenler, özellikle ev ziyaretlerini çok sık kullanmamalarının nedenleri olarak ailelerin zaman problemlerini, çalışma koşulları gibi faktörleri öne sürmüşlerdir. Öğretmenler daha çok bireysel görüşmeleri ve ailelerin eğitim etkinliklerine katılımını uygulamaktadırlar. Ailelerin eğitim etkinliklerine katılımı çalışmaları ise öğretmenler tarafından daha etkili bulunmaktadır. Öğretmenler etkili buldukları aile katılım çalışmalarının aile-öğretmen iletişimini güçlendirdiğini ve karşılıklı güven sağladığını belirtmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi öğretmenleri, aile katılım çalışmaları, OBADER

ABSTRACT

The purpose of this research is to determine the reasons of family involvement activities which are found more effective and are applied less frequently by teachers in preschool education. Moreover it is also the purpose of this research to identify situations that are difficult for teachers in family involvement activities and what teachers are doing to include families to family involvement activities. Case study as a type of qualitative research was used and semi-structured interview was applied as data collection tool. The study group consists of 20 teachers working in Ankara province. According to the results of descriptive and content analysis, 6 themes have emerged. Accordingly, it has been found that teachers apply less frequently creating awareness for the special needs individuals and participation in the management and decision-making processes of the family. Besides, teachers have asserted factors such as time problems of families and working conditions as reasons for not using home visits very often. Teachers prefer individual interviews and the participation in educational activities of families, as family involvement activities. The participation of families in educational activities is found more effective by teachers. They point out that the family involvement activities which is effective, strengthen family-teacher communication and provide mutual trust.

Keywords: Preschool teachers, family involvement activities, OBADER

1. GİRİŞ

Ebeveynlerin çocuklarının gelişimi ile okul içi ve dışındaki başarıları için büyük önem taşıdıkları bilinmektedir. Ancak mutlu, sevecen, kendine güvenen ve başarılı çocuklar yetiştirmek için el kitapları veya kesin stratejiler bulunmamaktadır. Ebeveynler, çocuklarına yürümeyi ve konuşmayı öğretebilmek, oyun oynamaları ve öğrenebilmeleri için yardımcı olmak ve çocuklarının okula başarılı bir başlangıç yapmasını sağlayabilmek için sahip oldukları veya edindikleri bilgilerle ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmaktadırlar. Öğretmenlerin de çocukların akademik başarısı ve sosyal-duygusal gelişimini teşvik etmek için gayretle çalışmaları bu noktada önemlidir. Hem ebeveynler hem de öğretmenlerin çocuklara daha iyi rehberlik edebilmek adına birlikte çalışmaya gayret göstermeleri ve aynı yolda ilerleme sağlamaları ise daha önemlidir (Van Voorhis, Maier, Epstein ve Lloyd, 2013). Bu nedenle günümüzde okul sadece bilgi aktaran çocuğun akademik gelişimi ile ilgili bir kurum olmaktan çıkmıştır. Okul, çocuğun tüm gelişimini dikkate alarak bütüncül bir bakış açısıyla eğitim verirken çocuğun yaşantısında önemli bir yere sahip olan ailesini de bu sürecin içine dahil etmeye çalışmaktadır (Üstün, 2015).

Okulların çocuklarla ilgilenme biçimi, aileleriyle ilgilenme şekillerine de yansır. Eğitimciler çocukları sadece öğrenci olarak görürlerse, ailelerini okuldan ayrı olarak düşünebilirler. Bu düşünce şeklinde ailelerin çocukların eğitimini tamamen okullara bırakması beklenmektedir. Oysa eğitimciler, öğrencileri çocuk gibi görürlerse; çocukların eğitim ve gelişiminde hem aileyi hem de toplumu, birer paydaş olarak görmeye başlayabilirler. Paydaşlar, çocuklar için ortak çıkar ve sorumluluklarını tanır ve onlar için daha iyi programlar ve fırsatlar yaratmak için birlikte çalışırlar (Epstein, 2010).

Okul öncesi eğitimde aile katılım çalışmaları okul ile ailenin bir bütün halinde çalışmasını, ailenin çocuğunun eğitimine katkı sağlamasını, okulun da çocuğun gelişimiyle ilgili olarak aileye yararının dokunmasını sağlayan çift yönlü çalışmalardır.

Aile ve toplum katılımı üzerine yapılan araştırmalar, aile ve öğretmenlerin iyi iletişim kurdukları ve etkili bir şekilde birlikte çalıştıkları zaman çocukların okulda daha başarılı olduklarını göstermiştir (Epstein, 2011).

Aile katılımı, aileler, okullar ve toplumlar arasındaki ortaklıklardan oluşur ve böylece ailelerin çocuklarının eğitimine katılmalarının faydalarına dair ebeveynlik bilincini yükseltir ve onlara bunu yapma becerilerini kazandırır. Aile katılımı çalışmaları, çocuğun eğitiminde ebeveynin ya da herhangi bir aile üyesinin ya da bakımından sorumlu kişinin katılımını kapsar. Bu katılım, çocuğun öğrenimini içeren iki yönlü iletişim de dahil olmak üzere okulun içinde ve dışında gerçekleşir. Aile üyeleri, evde, sınıfta ve toplum içinde çocuğun öğrenme sürecini destekleme; çocuğun gelişimi, erken çocukluk müfredatı, toplum içindeki kültürel faaliyetlerle ilgili bilgi alışverişinde bulunma, okuldaki kararlara katılma, evde çocuklarını öğrenen bireyler olarak desteklemelerini sağlama ile ilgili aile katılım çalışmalarına katılabilirler (Emerson, Fear, Fox ve Sanders, 2012; Morrison, Storey ve Zhang, 2015). Tezel Şahin ve Ünver (2005)'e göre aile katılımı ailelerin kendilerine, çocuklarına ve erken çocukluk programına yarar sağlayacak doğrultuda becerilerini ortaya koyma süreci olup; çocuklarının gelişim ve eğitimlerine katkıda bulunmaları için organize edilmiş etkinlikler bütünüdür.

Eğitimin hangi kademesinde olursa olsun aile katılım çalışmalarının pek çok yararı vardır. Aile katılımının çocukların gelişimleri üzerinde olumlu etkileri olduğu; aile katılım çalışmalarına katılan ailelerin çocuklarının akademik olarak daha başarılı oldukları, okula uyumlarının daha kolay sağlandığı, sosyal ve duygusal açıdan daha yetkin oldukları, daha önce yapılmış pek çok araştırma tarafından kanıtlanmıştır (Ansari ve Gershoff, 2016; Arnold, Zeljo ve Doctorof, 2008; Castro vd., 2015; Emerson, Fear, Fox ve Sanders, 2012; Epstein, 1987; Henderson ve Mapp, 2002; Ma, Shen, Krenn, Hu ve Yuan, 2016; Minke, Sheridan, Kim, Ryoo ve Koziol, 2014; Pianta, Rimm-Kaufman ve Cox, 1999; Rimm-Kaufman, Pianta, Cox ve Bradley, 2003; Torres, Verissimo, Monteiro, Ribeiro ve Santos, 2014).

Aile katılım çalışmalarının önemi çocuklar, aileler, eğitimciler ve okul açısından tek tek ele alındığında; aile katılımı sayesinde çocuğun okuldaki etkinliklere katılım düzeyi artar, ev ve okul ortamı arasındaki farklılıklar azalır. Çocuklar, kendilerini okulun bir parçası gibi hissederek okula daha düzenli devam ederler; ailelerinin kendilerine değer verdiğini görerek onlara daha çok saygı duyarlar. Özel eğitime duyulan ihtiyaçta azalma olur. Aileler ise çocukları hakkında daha detaylı bilgi edinirler onları sosyal ortamda tanıma fırsatı elde ederler; kendi beceri ve yeteneklerine olan güvenleri artar. Başka ailelerle tanışarak onlarla ortak yaşantılara sahip olurlar ve sosyalleşirler. Öğretmenler ise çocukların aile hayatı ve daha önceki deneyimleri hakkında detaylı bilgi edinirler. Böylece çocukların ve ailelerin ilgi ve ihtiyaçlarının daha çok farkında olarak programlarında düzenlemelere gidebilirler (Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Rehberi, 2013; Van Voorhis vd., 2013)

Son güncellenen Okul Öncesi Eğitim Programı kapsamında yayımlanan Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Rehberi'nde aile katılım çalışmalarının, 'aile iletişim etkinlikleri', 'ailenin eğitim etkinliklerine katılımı', 'bireysel görüşmeler', 'ev ziyaretleri', 'ailelerde özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık oluşturma' ve 'ailenin yönetim ve karar verme süreçlerine katılımı' olmak üzere altı başlık altında ele alındığı görülmektedir (OBADER, 2013). Daha önce kullanılan Okul Öncesi Eğitim Programı'nda (2006) ise aile katılım çalışmaları, 'aile eğitim etkinlikleri', 'aile iletişim etkinlikleri', 'ailelerin eğitim etkinliklerine katılımı', 'ev ziyaretleri', 'evde yapılabilecek etkinlikler', 'bireysel görüşmeler', 'toplantılar' ve 'yönetim ve karar verme süreçlerine katılım' olmak üzere sekiz başlık altında ele alınmıştır (MEB, 2006). Özel gereksinimli çocukların okul öncesi eğitimden daha etkin yararlanmaları adına okul-aile işbirliğine dolayısı ile aile katılımına daha çok önem verilerek son güncellenen programda özel gereksinimli bireylere yönelik yapılacak aile katılım çalışmalarına da yer verildiği görülmektedir.

Aile katılım çalışmalarının hangi türü olursa olsun çalışmaların başarıya ulaşmasında okul-aile işbirliğinin önemli paydaşlarından biri olan öğretmenlerin rolü yadsınamaz. Bu bağlamda öğretmenlerin aile katılım çalışmalarını planlama, uygulama ve düzenleme aşamalarında okul yönetimi ve ailelerle sürekli işbirliği içinde olması ve iletişimde gerekli özeni göstermesi önem taşımaktadır.

Aile katılımıyla ilgili yapılmış araştırmalarda aile katılım çalışmalarının okullarda yeterince uygulanmadığı, uygulanan aile katılım çalışmalarından ailelerin çeşitli nedenlerden dolayı çoğu zaman haberinin olmadığı; aile, öğretmen ve okul ile ilgili sorunlardan kaynaklı olarak bazı aile katılım çalışmalarında aksaklıklar yaşandığı; aile-okul-öğretmen arasındaki iletişim sorunlarının varlığına vurgu yapılmıştır (Aydoğan, 2007; Eğmez Köksal, 2008; Epstein, 2010; Erkan, Uludağ ve Dereli, 2016; Kaya ve Gültekin, 2003; Lawson, 2003; Murray, McFarland-Piazza ve Harrison, 2014; Peña, 2000; Ünüvar, 2010;). Aile katılımı konusunda öğretmenlerin görüşlerinin alındığı çalışmalar da vardır (Bakker, Denessen ve Brus-Laeven, 2007; Epstein ve Becker, 1982; Hill, Witherspoon ve Bartz, 2018; Lawson, 2003; Shunow ve Harris, 2000) bununla birlikte öğretmenlerin hangi tür çalışmaları etkili buldukları ve bunların nedenleri, az sıklıkla kullandıkları çalışmaları uygulamama sebepleri; aile katılım çalışmalarında zorlandıkları durumlar ve aileleri katılıma istekli hale getirmek için yapabileceklerine dair görüşlerinin alınmasının okul aile işbirliğini etkili bir şekilde sürdürebilmeleri açısından önemli görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı öğretmenlerin tercih ettikleri ve az kullandıkları aile katılım çalışmalarının nedenlerini belirleme, aile katılımında zorlandıkları durumları tespit etme ve aile katılım çalışmalarına aileleri dahil edebilmek için neler yaptıklarına dair görüşlerini almaktır. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- ✓ Okul öncesi öğretmenleri tarafından uygulanan aile katılım çalışmaları hangileridir?
- ✓ Okul öncesi öğretmenleri tarafından az sıklıkla kullanılan aile katılım çalışmalarının nedenleri nelerdir?
- ✓ Okul öncesi öğretmenleri tarafından daha etkili bulunan aile katılım çalışmalarının nedenleri nelerdir?
- ✓ Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarında zorlandıkları durumlar nelerdir?
- ✓ Ailelerin aile katılım çalışmalarına yaklaşımları nasıldır?
- ✓ Okul öncesi öğretmenleri aile katılım çalışmalarına aileleri istekli hale getirmek için neler yapıyorlar?

2.YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri üzerine odaklanılır. Durumlar birbirinden farklı olduğu için sonuçların genellenmesi söz konusu değildir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 7 farklı okulda görev yapmakta olan 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubunun seçilmesinde amaçsal örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme türünde araştırmacı elverişlilik durumuna göre üzerinde kolayca araştırma yapılacak kişi veya grupları seçerek araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Bu yöntemde araştırmacı yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durum seçer (Patton, 2014; Sönmez ve Alacapınar, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Okul Öncesi Öğretmenlerle İlgili Bilgiler

Değişkenler n=20	Öğretmenler	f
Kıdem	1-10	14
	11-20	5
	21 ve üstü	1
Mezun Olunan Bölüm	Okul Öncesi Öğretmenliği	17
	Çocuk Gelişimi	3
Yaş	20-30	12
	31-45	8
	46 ve üstü	0
Eğitim Düzeyi	Lisans	16
	Lisansüstü	4
Kurum Türü	MEB Bağımsız Anaokulu	15
	Özel Anaokulu	2
	MEB Anasınıfı	3
Aile Katılım Çalışmaları ile ilgili Eğitim Alma Durumu	Evet	13
	Hayır	7

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu 1-10 yıl arası kıdeme sahip olup; okul öncesi öğretmenliği bölümünden mezundur. Öğretmenlerin yarısından fazlası 20-30 yaş aralığındadır ve büyük çoğunluğu sadece lisans mezuniyetine sahiptir. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokullarında çalışan öğretmenler çoğunlukta olup; özel anaokullarında çalışan öğretmenler 2; MEB'e bağlı anasınıflarında çalışan öğretmenler ise 3 kişidir. Öğretmenlerden 7 kişi aile katılımı çalışmalarına ilgili olarak daha önce herhangi bir seminer, hizmet içi eğitim, konferans vb. ne katılmadıklarını belirtmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formunu hazırlamak için araştırmacı ilgili alan yazın taramasını yaptıktan sonra açık uçlu sorular oluşturmuştur. Daha sonra okul öncesi eğitim alanından 2 uzmanın ve nitel araştırma ile ilgili ders veren bir öğretim elemanının da görüş ve önerileri alınarak; görüşme sorularında düzeltmeler yapılmıştır. Görüşme formuna son halini vermek için 2 okul öncesi öğretmenine pilot uygulama yapılmıştır. Öğretmenlerden gelen yanıtlar doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda öğretmenlerle ilgili kişisel bilgiler yer alırken; ikinci kısım açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Görüşme sorularının kolay anlaşılabilir türden ve spesifik olmasına dikkat edilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, 2017 yılının bahar aylarında 3 aylık bir süre zarfında toplanmıştır. Görüşmeler sırasında veri kaybını önlemek için katılımcılardan izin alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmeler katılımcı ve araştırmacının yalnız oldukları bir ortamda gerçekleştirilmiş ve ortalama olarak 20-30 dakika sürmüştür. Görüşmelerden elde edilen verilerin dökümü toplam 57 sayfadır. Katılımcı öğretmenler Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde kodlanarak, öğretmenlerin kimlik bilgilerinin saklı tutulmasına özen gösterilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel ve içerik analiz teknikleri bir arada kullanılmıştır. Betimsel analizde veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve doğrudan alıntılara yer verilir. Bu analiz türünde amaç, elde edilen bulguların düzenlenmiş ve yorumlanmış halini okuyucuya sunmaktır. Betimsel analizde verilerin hangi temalar altında düzenleneceği belirlenir ve oluşturulan tematik çerçeveye göre bazı veriler dışarıda kalabilir ya da azaltılabilir. Daha sonra bulgular tanımlanır ve aralarındaki ilişkiler açıklanarak yorumlanır. İçerik analizinde ise temel amaç verileri açıklayacak kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde yapılan işlem birbirine benzeyen verileri belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirip, okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenlemektir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada da alt problemlerden yola çıkarak belirli temalar oluşturulmuştur. Daha sonra verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama tekniğini kullanan araştırmacı, verileri tekrar tekrar okuyarak araştırmanın amacı doğrultusunda önemli boyutları belirlemeye çalışmıştır. Öğretmenlerin aile katılım çalışmalarına ilgili görüşleri, farklı temalar altında toplanmış, bu temaların altındaki kodlar ise aile katılım çalışmalarının türleriyle ilişkilendirilerek verilmiştir. Bununla birlikte güvenilirliği sağlamak adına katılımcıların doğrudan ifadelerine de yer verilmiştir.

3. BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırmadan elde edilen veriler, aşağıdaki temalar altında incelenmiştir. Bu temalar:

- ✓ Öğretmenler tarafından uygulanan aile katılım çalışmaları
- ✓ Öğretmenler tarafından az sıklıkla uygulanan aile katılım çalışmalarının nedenleri
- ✓ Öğretmenler tarafından daha etkili bulunan aile katılım çalışmalarının nedenleri
- ✓ Aile katılım çalışmalarında zorlanılan durumlar
- ✓ Ailelerin aile katılım çalışmalarına yaklaşımları
- ✓ Aile katılım çalışmalarında aileleri istekli hale getirmek için öğretmenlerin yapabilecekleri olmak üzere toplam 6 tanedir.

3.1. Tema 1: Öğretmenler Tarafından Uygulanılan Aile Katılım Çalışmaları

Tablo 2. Öğretmenler Tarafından Uygulanılan Aile Katılım Çalışmaları

Çalışmalar	Öğretmenler	f
Aile iletişim etkinlikleri	Ö1,Ö2,Ö3,Ö5,Ö6,Ö8,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13,Ö14,Ö15,Ö17,Ö18,Ö20	15
Ailenin eğitim etkinliklerine katılımı	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13,Ö14,Ö15,Ö16,Ö17,Ö18,Ö20	19
Bireysel görüşmeler	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13,Ö14,Ö15,Ö16,Ö17,Ö18,Ö19,Ö20	20
Ev ziyaretleri	Ö3,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11,Ö13,Ö17,Ö18,Ö19,Ö20	13
Ailelerde özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık oluşturma	Ö2,Ö3,Ö6,Ö7,Ö8,Ö10,Ö12,Ö14,Ö16	9
Ailenin yönetim ve karar verme süreçlerine katılımı	Ö2,Ö3,Ö6,Ö8,Ö10,Ö12,Ö13,Ö14,Ö15,Ö16,Ö17	11

Tablo 2'ye göre okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmaları arasında en çok kullandıkları çalışmalar bireysel görüşmeler olarak gözükmektedir. Bireysel görüşmeleri ikinci sırada ailenin eğitim etkinliklerine katılımı izlemektedir. Öğretmenler en az olarak ailelerde özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık oluşturma çalışmalarını yapmaktadırlar. Bunu ailenin yönetim ve karar verme süreçlerine katılım çalışmaları izlemektedir. OBADER (2013)'e göre bireysel görüşmelerin amacı; çocuğun gelişimini, güçlü ve desteklenmesi gereken yönlerini ve sorunları aile ile paylaşmak, kardeş doğumu, taşınma gibi özel durumlarda benimsenmesi gereken tutum ve davranışlarla ilgili aileye bilgi vermek ve çözüm yolları aramaktır. Düzenli görüşmeler dönemde en az bir kez olmak üzere yılda iki kez yapılmalıdır. Bir sorun ortaya çıktığında görüşme takvimi beklenmeden görüşme yapılabilir, bunun dışında görüşme takvimine uyulmalıdır. Ailenin eğitim etkinliklerine katılım çalışmaları ise aile ile işbirliği yapmanın en etkili yollarından biri olarak görülmektedir (OBADER, 2013).

Yapılan araştırmalarda (Emek Görgülü, 2010; Ünüvar, 2010) öğretmenlerin aile katılımı çalışmalarından en çok olarak bireysel görüşmeleri kullandıkları belirlenmiştir. Bireysel görüşmelerle birlikte aile iletişim etkinliklerinden telefon görüşmeleri de öğretmenlerin en çok kullandıkları yöntemlerdir. Öğretmenlerin çoğunun ailenin eğitim etkinliklerine katılımı çalışmalarını da kullandıkları ortaya çıkmıştır. Akkaya (2007) araştırmasında öğretmenlerin en çok ailenin eğitim etkinliklerine katılımı çalışmalarını uyguladıklarını belirtmiştir. Araştırmaların bulguları buradaki bulgular ile benzer niteliktedir.

Atakan (2010) ve Koç, Taylan ve Bekman (2001) öğretmenlerin aile katılımı konusunda en çok yaptıkları çalışmalarla ilgili olarak en çok toplantı düzenlediklerini belirtmiştir. Toplantılar, aile iletişim etkinliklerinin içinde geçen çalışmalardır. Buna göre öğretmenler aile katılım çalışmaları olarak en çok aile iletişim etkinliklerini uygulamaktadır. Bu sonuç, bu araştırmanın bulguları ile uyumlu niteliktedir. Burada da aile iletişim etkinlikleri öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu tarafından kullanılan çalışmalardır.

Abbak (2008) öğretmenlerin en sık yer verdiği aile katılım çalışmaları olarak evde yapılacak etkinlikler, ailelerin eğitim etkinliklerine katılımı ve okul ziyaretlerini belirtirken; yer vermedikleri çalışmalar olarak yönetim ve karar verme süreçlerine katılım, ev ziyaretleri ve aile iletişim etkinliklerini belirtmiştir. Bu araştırma da ailenin yönetim ve karar verme süreçlerine katılımı ve ev ziyaretleri, ailelerde özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık oluşturma çalışmalarından sonra en az olarak uygulanan çalışmalar arasındadır. Çalışmaların bulguları, bu yönden benzerlik taşımaktadır.

Günay Bilaloğlu (2014) araştırmasında öğretmenlerin en çok aile iletişim etkinlikleri ve ailelerin eğitim etkinliklerine katılımını kullandıklarını belirtmiştir. Ancak öğretmenlerin ev ziyaretleri, bireysel görüşmeler

ve ailenin yönetim/karar verme süreçlerine katılım çalışmalarını hiç uygulamadıklarını vurgulamıştır. Bu çalışmada da az kullanılan aile katılım çalışmaları arasında ev ziyaretleri ile ailenin yönetim/karar verme süreçlerine katılımın yer alması iki araştırma arasındaki benzer bulguları göstermektedir. Bireysel görüşmeler ise bu çalışmada Günay Bilaloğlu (2014)'ün bulgularından farklı olarak öğretmenlerin en çok kullandıkları çalışmalar olarak yer almıştır.

Haktanır (1994) öğretmenlerin, okula geliş gidiş saatlerinde ailelerle kapıda yapılan kısa görüşmeleri de bireysel görüşme olarak algılayabileceklerini ancak bu görüşmelerin planlı ve uygun zamanlarda yapılmasının bu çalışmaların amacına ulaşması açısından daha yararlı olacağını belirtmiştir.

3.2. Tema 2: Öğretmenler Tarafından Az Sıklıkla Uygulanılan Aile Katılım Çalışmalarının Nedenleri

Tablo 3. Öğretmenler Tarafından Az Sıklıkla Uygulanılan Aile Katılım Çalışmalarının Nedenleri

Çalışmalar	Kodlar	Program akışının izin vermemesi	Okul politikaları	Çevre koşulları	Ailesel faktörler	Öğretmenin zamanının olmaması	Ortak kararda zorluk	Resmiyeti bozması	Yarar sağlamaması	İhtiyaç duyulduğunda yapılması	Toplam
Aile iletişim etkinlikleri			Ö5								1
Ailenin eğit. etkin. kat.	Ö1,Ö18			Ö18	Ö7,Ö18,Ö19,Ö20						7
Bireysel görüşmeler										Ö13	1
Ev ziyaretleri		Ö2	Ö3,Ö12,Ö15,Ö17	Ö3,Ö4,Ö16,Ö17	Ö6,Ö15		Ö14	Ö15			13
Aile. özel ger. bireylere yön. fark. oluşturma											0
Ailenin yön. ve karar ver. süreç. kat.							Ö8,Ö10				2
Toplam	2	2	5	8	2	2	1	1	1		

Tablo 3'e göre öğretmenler tarafından daha az sıklıkla kullanıldığı ifade edilen aile katılım çalışmaları ev ziyaretleri olarak gözükmemektedir. Ev ziyaretleri, öğretmenler tarafından farklı nedenlerle toplam 13 kez ifade edilmiştir. Öğretmenler az sıklıkla uyguladıkları aile katılım çalışmalarının nedenleri olarak en çok ailesel faktörleri; en az olarak ise resmiyeti bozması, yarar sağlamaması ve ihtiyaç duyulduğunda yapılmasını ifade etmişlerdir. Öğretmenler ailenin eğitim etkinliklerine katılımı ve ev ziyareti çalışmalarının az sıklıkla kullanılma nedenini en çok olarak ailesel faktörlere bağlamışlardır. Bununla birlikte diğer nedenler olarak çevre koşulları, öğretmenlerin zamanlarının olmaması, okul politikaları, resmiyeti bozması ve yarar sağlamaması gibi durumları ifade etmişlerdir.

Erkan vd. (2015) araştırmasında öğretmenlerin ev ziyaretleriyle ilgili olarak uygun zaman ayarlama konusunda sıkıntı yaşadığını belirtmiştir. Bununla birlikte öğretmenler ulaşım, ailenin sosyo-kültürel ve ekonomik durumlarından kaynaklanan güçlükleri vurgulamışlardır. Çalışmanın bulguları bu çalışmadan çıkan sonuçlar ile benzer yöndedir. Öğretmenler ev ziyaretlerini az sıklıkla kullanmalarının nedenleriyle ilgili olarak ailesel faktörler, zaman sıkıntısı ve çevre şartlarını belirtmiştir.

Ev ziyaretlerini daha az tercih ettiğini söyleyen Ö15 kodlu öğretmen bunun nedenleriyle ilgili olarak şu ifadeleri kullanmıştır: "Çünkü şehir içindeki mesafelerden dolayı tam gün çalıştığım için zaman ayıramıyorum. Ayrıca giden arkadaşlarım için de gidilen ziyaretlerin çay içme günü gibi ziyaretlerden öteye de gittiğini düşünmüyorum. Evde gösterilen ortamların 20 dakika için çok doğru gösterilmediği düşüncesindeyim." Buna göre Ö15 kodlu öğretmen, ev ziyareti yapılmasının yaşadıkları çevre ve zamansızlık gibi nedenlerle uygun bulmamaktadır. Bununla birlikte öğretmen bu ziyaretlerin amaca hizmet etmediği, bir aile katılım çalışması olarak yarar sağlamadığı görüşündedir.

Aynı şekilde Şahin ve Turla (2003) öğretmenlerin aile katılım etkinliklerinden hangilerini uyguladıklarıyla ilgili olarak yaptıkları araştırmalarında öğretmenlerin yarısından azının ev ziyaretleri gerçekleştirdiklerini;

büyük çoğunluğunun ise bireysel görüşmeler ve toplantılara yer verdiklerini belirtmiştir. Araştırmanın sonuçları buradaki bulgular ile paralel yöndedir.

Öğretmenler tarafından en az olarak uygulandığı ifade edilen ev ziyaretleriyle ilgili olarak Ö16 kodlu öğretmen de şu ifadeleri kullanmıştır: “Ev ziyaretlerini çok sık kullanmıyorum. Çünkü bulunduğum yerdeki aileler, daha çok okul görüşmelerinden yanalar. Onların tercihleri bu yönde olduğu için.” Buna göre Ö16 kodlu öğretmen, ev ziyaretlerini kullanmamasıyla ilgili olarak aileler ile ilgili nedenleri öne sürmüştür.

Wing Ng (1999) araştırmasında zamansızlık, ailelerin eğitimle ilgili bilgilerini küçümseme ve bu sebeple ortak karar almada zorluk çekme gibi nedenlerle ailenin yönetim ve karar verme süreçlerine katılım çalışmalarının bu çalışmadan çıkan sonuçlarda olduğu gibi öğretmenler tarafından uygulanmadığını belirtmiştir.

Bu temayla ilgili olarak Ö18 kodlu öğretmen şunları ifade etmiştir: “Ailenin eğitim etkinliklerine katılımını çok fazla uygulayamıyorum. Çünkü okulumun bulunduğu çevre ve ortam eğitime katkı sağlayacak düzeyde değil. Ailelerin daha küçük yaşta çocukları oldukları için etkinliklere katılmayı istemiyorlar. Bazı velilerime de etkinlikleri uygulattırmada biraz sıkıntı yaşıyorum ve zaman alıyor. Diğer etkinliklerimi yapmamı engelliyor. Sınıfın düzeni bozuluyor ve toparlaması güç oluyor.” Buna göre Ö18 kodlu öğretmen ailenin eğitim etkinliklerine katılım çalışmalarını daha az kullandığını; bunun sebebi olarak ise içinde yaşadığı çevreyi, program akışını ve ailelerin isteksizliğini belirtmiştir.

3.3. Tema 3: Öğretmenler Tarafından Daha Etkili Bulunan Aile Katılım Çalışmalarının Nedenleri

Tablo 4. Öğretmenler Tarafından Daha Etkili Bulunan Aile Katılım Çalışmalarının Nedenleri

Çalışmalar	Kodlar	Okul içinde etkileşim yaratması	Aile-öğretmen iletişimini güçlendirmesi/ güven sağlaması	Çocuklara farklı/yeni bir konuyla ilgili bilgi sağlaması	Hızlı iletişim sağlaması	Ailelerin motivasyonunu artırması	Çocukların okula uyumu	Öğretmen-çocuk iletişimini güçlendirmesi	Çocuğun gelişimi hakkında aileyi bilgilendirme	Çocuğu ve aileyi daha iyi tanıma	Toplam
Aile iletişim etkinlikleri	Ö1,Ö17	Ö17	Ö4,Ö15	Ö6	Ö6,	Ö15,Ö19					9
Ailenin eğitim etk. katılımı	Ö5,Ö12,Ö13	Ö2, Ö8,Ö16	Ö3,Ö7,Ö9		Ö8	Ö16					11
Bireysel görüşmeler		Ö2								Ö13	2
Ev ziyaretleri		Ö10					Ö8, Ö20	Ö10	Ö11, Ö20		6
Aile. özel ger. bireylere yön. fark. oluşturma											0
Aile. yön. ve karar ver. süreç. kat.											0
Toplam		5	6	3	2	1	2	3	3	3	

Tablo 4'e göre öğretmenler tarafından daha etkili bulunan aile katılım çalışmalarında öğretmenler en çok ailenin eğitim etkinliklerine katılım çalışmalarını etkili bulduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler, ailenin eğitim etkinliklerine katılımı çalışmalarından sonra aile iletişim etkinliklerini etkili bulduklarını ifade etmişlerdir. Ailelerde özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık oluşturma ve ailenin yönetim/karar verme süreçlerine katılımı çalışmalarını ise öğretmenler hiç ifade etmemişlerdir. Öğretmenler etkili buldukları aile katılım çalışmalarının nedenleriyle ilgili olarak en çok çalışmaların aile-öğretmen iletişimini güçlendirmesi/güven sağlaması üzerinde durmuşlardır. Bunu, okul içinde etkileşim olanağı sunmasıyla ilgili neden izlemiştir. Sadece tek bir öğretmen ailenin motivasyonun artmasını neden olarak göstermiştir. Ailenin

eğitim etkinliklerine katılımıyla ilgili çalışmalarda da öğretmenler en çok olarak aradaki iletişimin artmasına dair görüşte bulunmuşlardır.

Bu temayla ilgili olarak Ö13 kodlu öğretmen şu cümleleri ifade etmiştir: “...*Dönem başında çocuk tanıtım mektubu ve bireysel görüşme çok önemli benim için. Aile içi ilişkiler ve önlem almam gereken konularda çocuk açısından yardımcı oluyor. Velileri tanımış oluyorum, ev hayatları hakkında nasıl vakit geçirdiklerine dair fikir sahibi oluyorum. Bende gözlemlerimi paylaşıyorum. Üçüncü haftadan sonra her gün bireysel görüşmeleri yapıyorum. Haftanın çocuğu adlı etkinliğim var. Her hafta 1 çocuğa ayrılıyor, pazartesi aile albümünü getirip tanıtıyor. Diğer günler başka küçük bireysel etkinlikler. Perşembe günleri veli katılım günü oluyor. Drama, öykü, deney etkinlikleriyle katılım sağlıyorlar. Çocuklarını sınıf ortamında gözlemlemiş oluyorlar. Arkadaşlarıyla ilişkilerini birebir gözlemliyorlar. Diğer çocuklarla da aynı zamanda irtibat kurabilme imkânı yakalıyorlar. Çocuk ve veli sınıfta beraber paylaşımında bulunmaktan mutlu oluyorlar...*” Ö13 kodlu öğretmen, bireysel görüşmeleri ve ailenin eğitim etkinliklerine katılımı çalışmalarını, çocuğu ve aileyi daha iyi tanınması ve çocuk-aile arasında etkileşim yaratmasına fırsat sağlaması açısından daha etkili bulunduğunu belirtmiştir.

Aynı şekilde Ö17 kodlu öğretmen ise bu temayla ilgili olarak: “...*En etkili bulduğum aile katılımı çalışması grup olarak veya bireysel olarak çocukların velilerini sınıf içi eğitim etkinliklerine katmaktır. Nedeni ise bu sayede sınıf velilerinin birbirleriyle kaynaşmasının, öğretmen olarak velilerle olan iletişimin güçlenmesinin, hem çocukların hem velilerinin sosyalleşmesinin kolaylaşmasının, velilerin evde çocuklarıyla olan iletişimlerine rol model olabilmeyi öğrenmenin, velilerin okulu benimsemelerinin daha kolay olduğunu düşünmemdir...*” cümleleriyle düşüncelerini ifade etmiştir. Buna göre Ö17 kodlu öğretmen de aile katılım çalışmalarından en çok ailelerin eğitim etkinliklerine katılımını etkili bulmaktadır. Bunun nedeni ise bu tür etkinliklerin okul içinde velilerin birbirleriyle kaynaşmasını ve ailelerin okula/öğretmene daha çok güven duymalarını sağlamasıdır. Bununla birlikte aile-öğretmen iletişimini güçlendirmesidir.

Benzer şekilde Ö16 kodlu öğretmen de şu ifadelerde bulunmuştur: “*Ailelerin katılımıyla gezi düzenlenmesinin daha verimli olduğunu düşünüyorum. Böylelikle hem aileler hem de çocuklarla olan iletişimin daha sağlıklı kurulduğuna inanıyorum.*” Buna göre öğretmen, ailelerin eğitim etkinliklerine katılımlarının bir parçası olan gezilerin düzenlenmesini, aile-öğretmen ve çocuk-öğretmen arasındaki iletişimi güçlendirmesi açısından daha etkili bulunduğunu ifade etmiştir.

Ev ziyaretlerini diğer aile katılım çalışmalarına göre daha etkili bulan Ö20 kodlu öğretmenin ifadesi ise şu şekildedir: “...*Ev ziyaretlerini daha etkili buluyorum. Birçok velinin hoşuna gitmese de çocuklar ve öğretmen açısından olumlu bir aile katılım etkinliği. Hem çocuklar kendilerine değer verildiğini hissediyor. Öğretmenin onların evine gelmesi onlar için çok önemli. Hem de aileyi ve evlerini tanıyarak etkinlikleri ve beklentileri ona göre ayarlayabiliyorsun...*” Ö20 kodlu öğretmen ev ziyaretlerini, çocuk-öğretmen arasındaki iletişimi güçlendirmesi ve aileyi daha iyi tanıtması açısından etkili bulmaktadır. Ancak öğretmene göre ailelerin ev ziyaretleriyle ilgili tutumları olumlu değildir; ona göre aileler ev ziyareti yapılmasından hoşnut değildir.

3.4. Tema 4: Aile Katılım Çalışmalarında Zorlanılan Durumlar

Tablo 5. Aile Katılım Çalışmalarında Zorlanılan Durumlar

Kodlar	Öğretmenler	f
Sınıf dinamiğinin bozulması	Ö1,Ö3,Ö7,Ö10,Ö17,Ö19	6
Özel desteğe ihtiyacı olan çocukların aileleri	Ö2,Ö11	2
Ailenin sürece yabancı olması	Ö4,Ö7,Ö9,Ö19	4
Zamansızlık	Ö6,Ö12,Ö15	3
Ailelerin gönülsüz olması	Ö8,Ö14,Ö16,Ö17,Ö18,Ö20	6
İletişim etkinliklerinde sorun çıkması	Ö10	1
Ailelerin uygulayacakları etkinlik seçiminde ortak bir karara varamama	Ö16	1

Tablo 5'e göre öğretmenler, aile katılım çalışmalarında zorlandıkları durumlarla ilgili olarak en çok ailelerin gönülsüz olmasını ve aileler sınıfta iken sınıf dinamiğinin bozulmasını belirtmişlerdir. Öğretmenler özellikle ailelerin eğitim etkinliklerine katılımlarında çeşitli sebeplerden kaynaklı olarak bazen gönülsüz davrandıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler sınıf dinamiğinin bozulmasıyla ilgili olarak; ailenin sınıf içi etkinliklere katılımıyla çocukların dikkatlerinin dağıldığını; ailesi yanında olan çocuğun davranışlarında değişiklikler meydana geldiğini ya da ailenin etkinlikten sonra sınıfı terk etmek istememesini dile

getirmişlerdir. Öğretmenler en az olarak, iletişim etkinliklerinde sorun çıkmasında ve ailelerin sınıfta uygulayacakları etkinlik seçiminde ortak karara varamama konusunda zorlandıklarını bildirmişlerdir.

Ensari ve Zembat (1999) yaptıkları çalışmada aile katılımının önünde bir engel olarak zaman yetersizliğini vurgulamışlardır. Crites (2008) ve Christenson (2004) çalışmalarında aile katılımında zorlanılan durumlar için zaman, ulaşım, okul personeli ile aile arasındaki kültürel ve sınıfsal farklılıklar, anne babaların olumsuz okul yaşantıları gibi nedenleri belirtmişlerdir.

Öğretmenlerden Ö12 kodlu öğretmen, aile katılımında en çok zorlandıkları durumla ilgili olarak şu ifadeleri kullanmıştır: “...Aile katılım çalışmalarında en çok aileler ile ilgili durumlarda zorluk yaşıyorum. Mesela yoğun olup okula vakit ayıramayacağını söyleyen aileyi ikna etme konusunda sıkıntı yaşıyorum...” Buna göre Ö12 kodlu öğretmen ailelerin zaman sıkıntısı yüzünden onları aile katılım çalışmalarına ikna edemediğini vurgulamıştır.

Erdoğan ve Demirkasımoğlu (2010) yaptıkları çalışmada eğitimcilerin görüşlerine göre aile katılımında yaşanan zorluklardan en büyüğünün çalışma koşulları ve zamansızlık olmadığını; velilerin isteksizliğinin daha büyük bir problem olduğunu ve iletişimi engellediğini tespit etmişlerdir. Bu çalışmada da öğretmenlerin aile katılımında en çok zorlandıkları durum ailelerin gönülsüz olmasıdır.

Atakan (2010) öğretmenlerin aile katılım çalışmaları esnasında karşılaşacakları problemlere ilişkin en çok olarak sınıf disiplinin bozulmasıyla ilgili olarak görüş bildirdiklerini belirtmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin çok az bir kısmı eğitim ve kültür farklılığından dolayı ortak karar vermede sorun olacağına dair görüş belirtmiştir. Atakan (2010)'un bulguları buradaki sonuçlar ile uyumludur. Öğretmenler ailelerin ortamda bulunmasının sınıfın dinamiğini ve disiplinini bozacağına inanmaktadırlar.

Bu temayla ilgili olarak Ö7 kodlu öğretmen ise şunları belirtmiştir: “...En çok zorlandığımız durumların başında ailenin çocuklarla iletişime geçmediği durumlar yer alıyor. Aile her şeyi kendisi yapmak istiyor. Oysa ki çocuklarla konuşarak, onlara da görevler vererek yapsa çok daha verimli olur. Bir de etkinliğini bitiren velimiz çıkış saatine kadar sınıfta kalmak istiyor. Bu da çocukları ve günlük akışımızı olumsuz etkiliyor...” Ö7 kodlu öğretmen aile katılım çalışmalarında zorlanılan durumlarla ilgili olarak özellikle ailelerin eğitim etkinliklerine katılımında ortaya çıkan problemlere değinmiştir. Bu problemler; ailelerin sürece yabancı olmasından ileri gelen, çocuklarla iletişime geçememe ve çıkış saatine kadar sınıfta kalmak isteme gibi durumlardır. Bunların sonucunda öğretmen sınıf dinamiğinin bozulduğunu düşünmektedir.

Aynı şekilde Ö1 kodlu öğretmen “...Sınıfa bir yabancı geldiğinde sınıf dinamiğinin değişmesi durumunda bazen zorlanabiliyoruz. Çünkü her çocuk arkadaşının anne babasına kendisini tanıtmak, kanıtlamak istediği için dinamiğimiz bozulabiliyor...” Ö1 kodlu öğretmen de aile katılım çalışmalarında zorlandıkları durumlarla ilgili olarak ailelerin sınıf içi etkinliklere katılımını belirtmiştir. Çocukların diğer ailelere kendilerini kanıtlamak istemesinden kaynaklı olarak sınıf dinamiğinin bozulduğunu vurgulamıştır.

3.5. Tema 5: Ailelerin Aile Katılım Çalışmalarına Yaklaşımları

Tablo 6. Ailelerin Aile Katılım Çalışmalarına Yaklaşımları

Yaklaşımlar	Çalışmalar Aile iletişim etkinlikleri	Ailenin eğitim etkin. katılımı	Bireysel görüşmeler	Ev ziyaretleri	Ailelerde özel ger. bireylere yön. fark. oluşturma	Ailenin yön. ve karar verme süreç. katılımı	f
İstekli		Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö13, Ö14,Ö16,Ö17	Ö3,Ö13	Ö11			12
İsteksiz	Ö20	Ö15,Ö17		Ö1,Ö3,Ö20			6
Değişken	Ö2,Ö19	Ö1,Ö2,Ö12	Ö2		Ö2	Ö2	8
Çekingen		Ö5					1

Tablo 6'ya göre öğretmenlerin yarısından fazlası ailelerin aile katılım çalışmalarında istekli olduklarını belirtmiştir. Öğretmenler tarafından ailelerin en çok istekli oldukları aile katılım çalışması ailelerin eğitim etkinliklerine katılımı olarak ifade edilmiştir. Öğretmenler, ailelerin en çok ev ziyaretleri konusunda isteksiz davrandıklarını vurgulamışlardır. Bunun nedenleriyle ilgili olarak ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerini, ev

ortamını yabancı birinin görmesinden çekindiklerini ve zamanlarının olmayışını dile getirmişlerdir. Öğretmenlere göre ailelerin değişken yaklaşımları en çok olarak ailelerin eğitim etkinliklerine katılım çalışmalarında görülmektedir. Öğretmenler bu tür çalışmalarda ailelerin bir kısmının istekli olduğunu; diğerlerinin ise isteksiz bir yaklaşım sergilediğini belirtmektedirler. Yalnızca bir öğretmen ailelerin eğitim etkinliklerine katılımları konusunda çekingen yaklaştıklarını dile getirmiştir; bunun nedeni olarak ise ailelerin sürece yabancı olmasını, sınıf içinde etkinlik uygularken çocuklarla iletişime geçebilmekte zorlandıklarını vurgulamıştır.

Haktanır ve Ege (2015) aile katılım çalışmalarında işlevsel olmayan aile yaklaşımları arasında çekingen yaklaşımın da olduğunu belirtmiştir. Bu yaklaşıma göre anne babalar öğretmenle konuşmaya çekiniyor olabilirler, kendi okul yaşantılarından kalma korkulara sahip olabilirler, sosyo-ekonomik düzeyleri nedeniyle kendilerini yetersiz hissedebilirler.

Erdoğan ve Demirkasımoğlu (2010) araştırmalarında ailelerin eğitim sürecine katılımları konusunda isteksiz ve pasif olduklarını; bu konuda olumsuz tutumlarının var olduğunu belirtmiştir. Çalışmanın bulguları, buradaki sonuçlar ile farklılıklar göstermektedir. Bu çalışmada öğretmenlerin çoğu ailelerin istekli olduklarını ifade etmiştir.

Ö20 kodlu öğretmen ailelerin aile katılım çalışmalarına yaklaşımlarına ilişkin şunları belirtmiştir: “...Aileden aileye değişmekte. Aileler ev ziyaretlerini eksiklikleri görülecek gibi düşünmekte, eve gönderilen etkinlikler gereksiz görüldüğü için geri gönderilmemekte ya da evde yapılmamakta. Okuldaki toplantılara para istenir korkusu ile gelinmemekte...” Öğretmen özellikle ailelerin ev ziyaretleriyle ilgili olarak isteksiz olduklarını bununla birlikte aile iletişim etkinliklerinden biri olan toplantılara okul idaresinin para isteyebileceğini düşünerek ailelerin katılım konusunda sorun yaşadıklarını vurgulamıştır.

Aynı şekilde Ö3 kodlu öğretmen ev ziyaretlerine ailelerin yaklaşımlarıyla ilgili olarak şunları belirtmiştir: “...Ev ziyaretlerini hepsi çalıştığı için istemiyor. Sosyo-ekonomik açıdan iyi ve eğitilmiş veli profilim olduğu için ben de çok tercih etmiyorum. Toplantıları ve bireysel görüşmeleri mutlaka yapıyoruz. Seminerlere ve hazırladığımız özel günlere mutlaka katılım gösteriyorlar...” Buna göre Ö3 kodlu öğretmen ailelerin toplantılara ve bireysel görüşmelere isteyerek katıldıklarını belirtirken; ev ziyaretlerine aynı yaklaşımı göstermemelerinin nedeni olarak ailelerin zamanlarının olmamasını öne sürmüştür. Öğretmenin kendisi de ailelerin eğitim düzeyleri iyi olduğu için ev ziyaretlerini tercih etmemektedir. Buradan hareketle öğretmenin, ev ziyaretlerini sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyi açısından düşük aile gruplarına gerekli gördüğü söylenebilir.

Günay Bilaloğlu (2014)'e göre anne babalar, aile katılımı çalışmalarına katılmaya istekli olmakla birlikte, ailelerin etkinliklere katılımlarının önünde bir takım engellerin olduğu belirtilmiştir. Bunlar: uygun olanaklara sahip olmama/zaman bulamama, öz güven eksikliği, sağlık ve ailevi sorunlar gibi nedenlerdir. Araştırmadan çıkan sonuçlar ile buradaki bulgular benzer yöndedir.

Bu temayla ilgili olarak Ö17 kodlu öğretmen, ailelerin aile katılım çalışmalarına yaklaşımlarının olumlu olduğunu belirtirken şu ifadeleri kullanmıştır: “...Kendi velilerim açısından baktığım zaman genel olarak olumlu tutumlar sergilemekte. Sınıf içi etkinlikler için planlayacağımız çalışmalarda fikir alışverişi yaparak daha verimli hale getirebiliyoruz...” Ö17 kodlu öğretmen, ailelerle yaptıkları planlamalar sayesinde aile katılım çalışmalarının daha iyi gittiğini belirterek daha çok ailelerin eğitim etkinlikleriyle ilgili yaklaşımlarına değinmiştir.

Ö13 kodlu öğretmen ise ailelerin yaklaşımlarıyla ilgili olarak şunu belirtmiştir: “...Bireysel görüşmeler olumlu geçiyor karşılıklı olarak oluşan soru işaretleri gideriliyor. Aile öğretmeni, öğretmen de aile hakkında fikir sahibi oluyor. Sınıf etkinliğinde veliler zorlandıklarını söyleseler de keyifli vakit geçirdiklerini, çok mutlu olduklarını söylüyorlar...” Ö13 kodlu öğretmene göre aileler bireysel görüşmelerle ilgili olumlu tutuma sahiptirler. Bununla birlikte aileler sınıf içinde yapılan etkinliklerden de memnuniyet duymaktadırlar.

Aktaş Arnas (2011)' e göre, ailelerin toplantılar vb. gibi aile iletişim etkinliklerine katılma isteksizliğinin nedenleri arasında etkinlik esnasında çocuk bakımının problem olması yer almaktadır.

3.6. Tema 6: Aile Katılım Çalışmalarına Aileleri İstekli Hale Getirmek için Öğretmenlerin Yapabilecekleri

Tablo 7. Aile Katılım Çalışmalarına Aileleri İstekli Hale Getirmek için Öğretmenlerin Yapabilecekleri

Kodlar	Öğretmenler	f
Öğretmen veli ilişkisini dengede tutma	Ö2, Ö3, Ö9	3
Problem durumlarına zamanında müdahale etme	Ö3	1
Aileyi ve çocuğu iyi gözlemleme	Ö3,Ö14	2
Ailenin katılımının çocuk için önemini anlatma	Ö1,Ö3,Ö7,Ö8,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13,Ö14,Ö15,Ö16,Ö18,Ö19	13
Süreci önceden planlama	Ö2,Ö5,Ö8,Ö10,Ö12,Ö13,Ö16	7
Ailelerin uygulayacakları etkinlikleri etkili hale getirme/cesaretlendirme	Ö1,Ö5,Ö7,Ö9,Ö10,Ö13,Ö16,Ö18	8
Ailelere ön bilgilendirme yapma	Ö4,Ö8,Ö9,Ö16,Ö20	5
Ailelerin katılımlarını takdir etme/teşekkür belgesi verme	Ö4,Ö20	2
Ailelerle sürekli iletişim halinde olma	Ö6,Ö7,Ö8,Ö16	4
Öğretmenin bu konuda kendini geliştirmesi	Ö11,Ö17	2
Gönülsüz olan aileler için gönüllü olanlardan yararlanma	Ö17	1

Tablo 7'ye göre aile katılım çalışmalarına aileleri istekli hale getirmek için öğretmenlerin çoğunluğu ailenin katılımının çocuk için önemini aileye anlatmanın faydalı olacağını düşünmüşlerdir. Bunu, ailelerin uygulayacakları etkinliklerin öğretmenler tarafından daha etkili hale getirilmesiyle ilgili öneri izlemektedir. Öğretmenler bununla ilgili olarak ailelerin etkinliği nasıl uygulayacaklarını dair önerilerde bulunmanın, etkinlik seçiminde aileye yardımcı olmanın yararlı olacağını belirtmişlerdir. Yalnızca bir öğretmen problem durumlarına zamanında müdahale etmenin önemli olduğunu ve gönülsüz olan aileler için gönüllü olan ailelerden yararlanılabileceğini bildirmiştir.

Koçyiğit (2015) araştırmasında ailelerin sınıf içi ve dışı etkinliklere katılımlarındaki sorunların çözümü için öğretmenlerin daha çok aile katılımının çocuk üzerindeki faydalarını ailelerle konuşma ve istekli ailelerden gönülsüz olanlar için yardım alma gibi metotları uyguladıklarını belirtmiştir. Araştırmanın sonuçlarından ailelere, aile katılımının çocuk için önemini anlatma buradaki bulgu ile benzer niteliktedir. Bu çalışmada da öğretmenler, aileleri istekli hale getirmek için aile katılımının çocuk için önemini aileye aktarmayı tercih etmektedirler.

Bu temayla ilgili olarak Ö13 kodlu öğretmen aşağıdaki ifadeleri belirtmiştir: “...Velilere birebir öneminden, çocuk üzerindeki etkisinden bahsedilmelidir. Veliler çoğu zaman sınıfta nasıl bir uygulama yapacaklarını bilmediklerinden katılmak istemiyorlar. Yönlendirmeler yapılmalı, seçenekler sunulmalıdır uygulamalar hakkında...” Buna göre öğretmen, aileleri aile katılım çalışmalarına çekebilmek için bu çalışmaların çocuk üzerindeki yararlarından aileye söz etmenin gerekli olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte öğretmen, aileleri katılım etkinliklerinin uygulanmasında yönlendirmenin de etkililiği artıracağına dair görüş bildirmiştir.

Erdoğan ve Demirkasımoğlu (2010)'un çalışmasında öğretmenler, ailelerin eğitim sürecine katılmalarını artırmak için yaptıkları çalışmalara ilişkin en çok aileler için toplantı hazırlama, görüşme zamanlarını önceden ilan etme ve ebeveynler için özel davetiyeler hazırlamayı belirtmiştir. Çalışmanın bulgularından görüşme zamanlarını önceden ilan etme, bu çalışmadaki sonuçlardan öğretmenlerin süreci önceden planlamasıyla benzer niteliktedir. Öğretmenler, aile katılımından önce planlama yapmayı; çalışma sürecini önceden aileler ile paylaşmayı ailelerin sürece yabancı kalmaması açısından önemli bulmaktadırlar.

Aileleri istekli hale getirmek için aile katılım çalışmalarını önceden planlamayla ilgili olarak Ö8 kodlu öğretmen şu ifadeleri kullanmıştır: “...Öğretmen velilerle daha iyi iletişim kurmalı, ailelere aile katılımı konusunda bilgi vermeli, aile katılımının yapılacağı zamana veli ile birlikte karar vermeli ve aile katılımında yapılacak etkinlik birlikte planlanmalı...” Ö8 kodlu öğretmen, ailelerle düzenli iletişim kurmayı, ailelere ön bilgi vermeyi ve süreci önceden planlamayı önemli görmektedir.

Aynı şekilde Ö4 kodlu öğretmen de bu temayla ilgili olarak şunları belirtmiştir: “...*Kesinlikle ön bilgilendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bireysel görüşmeler planlanabilir katılım çalışması öncesinde. Aile katılım çalışmaları sonrasında veliye verilebilecek bir teşekkür belgesi katılım çalışmalarının etkililiğini artırabilir...*” Buna göre öğretmen, ailelere aile katılımı konusunda ön bilgilendirme yapmanın ve katılım sonrasında onları takdir etmenin, aile katılımı çalışmalarında onları daha istekli hale getireceğini vurgulamıştır.

Aile katılım çalışmalarına ailelerin gönüllü katılımı için onları cesaretlendirmenin önemine değinen Ö18 kodlu öğretmen ise şu ifadeleri kullanmıştır: “...*Bence en önemlisi bu tarz etkinliklerin çok önemli olduğunu vurgulamalıyız. Cesaretlendirip onlara gerekli ölçüde destek vermeliyiz. Neden istemediğini sorup, sorunlarına çözüm bulabiliriz. Teşvik etmeliyiz...*” Buna göre öğretmen, aile katılımı çalışmalarının neden önemli olduğunu ailelere aktarmanın ve ailelerin katılım konusundaki isteksizliklerini sorgulayıp; buna çözüm bulmanın onları katılım çalışmalarına daha çok teşvik edeceğini düşünmektedir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma sonucunda, ‘öğretmenler tarafından uygulanan aile katılım çalışmaları’, ‘öğretmenler tarafından az sıklıkla uygulanan aile katılım çalışmalarının nedenleri’, öğretmenler tarafından daha etkili bulunan aile katılım çalışmalarının nedenleri’, ‘aile katılım çalışmalarında zorlanan durumlar’, ‘ailelerin aile katılım çalışmalarına yaklaşımları’ ve ‘aile katılım çalışmalarına aileleri istekli hale getirmek için öğretmenlerin yapabilecekleri’ olmak üzere toplam 6 tema belirlenmiştir.

Birinci temayla ilgili elde edilen sonuçlara göre öğretmenler, en çok bireysel görüşmeleri ve ailenin eğitim etkinliklerine katılım çalışmalarını; en az olarak ise ailelerde özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık oluşturma çalışmalarını uygulamaktadırlar. En az uygulanan diğer çalışmalar ise ailenin yönetim ve karar verme süreçlerine katılımı ve ev ziyaretleri olmuştur. Ancak bu çalışmalardan ailelerde özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık oluşturma ve ailenin yönetim/karar verme süreçlerine katılımı, ikinci temada az sıklıkla uygulanan aile katılım çalışmalarının nedenleriyle ilgili bölümde ifade edilmemiştir. İkinci temadan çıkan sonuçlara göre öğretmenler ev ziyaretlerini daha az kullanmakta ve daha çok bunun nedenleri üzerinde durmaktadırlar. Buradan hareketle MEB tarafından son güncellenen Okul Öncesi Eğitim Programı kapsamında yayınlanan OBADER (2013)’de aile katılım çalışmaları arasında verilen ailelerde özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık oluşturma ve ailenin yönetim/karar verme süreçlerine katılımı çalışmalarının, okul öncesi öğretmenleri tarafından aile katılım çalışmaları olarak benimsenmediği söylenebilir. Öğretmenler, bu çalışmaları az sıklıkla kullandıkları halde özellikle ailelerde özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık oluşturma çalışmalarını neden kullanmadıklarıyla ilgili herhangi bir dönüt vermemeleri, bu çalışmayı aile katılım çalışması olarak içselleştirmemelerinden kaynaklanıyor olabilir. Bilindiği üzere ailelerde özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık oluşturma çalışmaları, 2006 yılında yayınlanan okul öncesi eğitim programının içinde yer almamaktadır. Ancak bu çalışmanın, 2013 yılında güncellenen programda aile katılım çalışmalarının arasına eklenmesi, öğretmenlerin bu çalışma türünü henüz bir aile katılım çalışması olarak görmemelerini açıklar niteliktedir.

Araştırmadan çıkan bir diğer sonuç ise öğretmenler az sıklıkla kullandıkları aile katılım çalışmalarının nedenleriyle ilgili olarak en çok ailesel faktörlere, ikinci olarak ise çevre koşullarına vurgu yapmışlardır. Ailesel faktörlerin içinde zaman problemi, ailelerin çalışma koşulları, eğitim düzeyleri vb. gibi nedenler yatmaktadır. Çevre koşullarına ilişkin ise daha çok şehir içi mesafelerden söz edilmiştir. Az sıklıkla kullanılan çalışmaların nedenlerine ilişkin en az olarak ifade edilenler resmiyeti bozması, yarar sağlamaması ve ihtiyaç duyulduğunda yapılmasıdır. Öğretmenler az sıklıkla uyguladıkları çalışmalar için ev ziyaretlerini daha çok ifade ederken; ikinci sırada ailenin eğitim etkinliklerine katılımını ifade etmişlerdir. Ev ziyaretleriyle ilgili olarak bazı öğretmenler bu ziyaretlerin amacına ulaşmadığını belirtmiştir. Bu noktada öğretmenlerin ev ziyaretleri yapmadan önce herhangi bir hazırlık yapmadıkları; bu ziyaretleri sıradan bir misafirlikten öte olarak düşünmedikleri söylenebilir. Ev ziyaretlerinin yapılmamasının nedenlerini çoğunlukla ailelere yükleyen öğretmenlerin, kendilerinin de bu konuda isteksiz olabilecekleri akla gelebilmektedir.

Öğretmenler, ailelerin eğitim etkinliklerine katılımının, diğer aile katılım çalışmalarına göre daha etkili olduğuna inanmaktadırlar. İkinci olarak etkili buldukları çalışma türü ise aile iletişim etkinlikleridir. Öğretmenler etkili buldukları çalışmalarla ilgili olarak ailelerde özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık oluşturma ve ailelerin yönetim/karar verme süreçlerine katılımını hiç ifade etmemişlerdir. Öğretmenlerin, bu çalışmalardan hiç söz etmemeleri daha önce ifade edildiği gibi çalışmalar hakkında yeterince bilgi sahibi olmamalarından ileri geliyor olabilir. Öğretmenler, ailelerin eğitim etkinliklerine

katılımlarını, aile-öğretmen arasındaki iletişimi güçlendirmesi ve güven sağlaması açısından diğer çalışmalara göre daha etkili bulmaktadırlar. Bununla birlikte bu tür çalışmaların okul içinde etkileşim yaratacağını ve sınıf içinde aile-çocuk arasındaki kaynaşmayı sağlayacağını düşünmektedirler.

Aile katılım çalışmalarında zorlanılan durumlarla ilgili olarak; öğretmenler en çok sınıf dinamiğinin bozulması ve ailelerin gönülsüz olmalarını; en az olarak ise iletişim etkinliklerinde sorun yaşadıklarını ve ailelerin uygulayacakları etkinlik seçiminde ortak karara varmada zorlandıklarını dile getirmişlerdir. Öğretmenler sınıf dinamiğinin bozulmasına ilişkin aileler sınıfta olduğunda çocuklarının davranışlarında meydana gelen değişiklikleri, etkinlik bitiminde ailelerin sınıftan ayrılmak istememelerini ve diğer çocuklardaki davranış değişikliklerini öne sürmektedirler. Öğretmenlerin sınıf yönetimini sağlayamamaları ve akabinde sınıf dinamiğinin bozulmasının, aile katılımı öncesinde yeterli planlama ve ailelere ön bilgilendirme yapmamalarından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ise öğretmenlerin yarısından fazlası, ailelerin aile katılım çalışmalarına yönelik yaklaşımlarının olumlu olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerin büyük bir kısmı, ailelerin çalışmalara istekli yaklaştığını belirtmiştir. Öğretmenlerin yarısına yakını ise ailelerin bu konuda yaklaşımlarının değişken olduğunu vurgulamıştır. Ailelerin değişken bir yaklaşıma sahip olduğunu belirten öğretmenler, ailelerin bazılarının istekli bazılarının ise isteksiz olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlere göre ailelerin en çok istekli oldukları aile katılım çalışması ailelerin eğitim etkinliklerine katılımı iken; isteksiz oldukları çalışma ise ev ziyaretleridir.

Öğretmenler, aile katılım çalışmalarına aileleri istekli hale getirmek için aile katılımının çocuk için önemini anlatmanın, ailelerin uygulayacakları etkinlikleri etkili hale getirmenin ve onları cesaretlendirmenin önemli olduğuna inanmaktadırlar. Bununla birlikte aile katılım çalışmalarından önce süreci iyi bir şekilde planlamanın da önemli olduğunu düşünmektedirler. Öğretmenler, bu temaya ilişkin; gönülsüz olan aileler için gönüllü olanlardan yararlanma ve problem durumlarına müdahale etmeyi en az olarak ifade etmişlerdir.

Yukarıda ifade edilen tüm bu sonuçlar ışığında şu öneriler getirilebilir:

- ✓ Öğretmenlere, son güncellenen Okul Öncesi Eğitim Programı kapsamında yayınlanan OBADER (2013)'de ele alınan aile katılım çalışmalarından özellikle ailelerde özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık oluşturma ile ailenin yönetim ve karar verme süreçlerine katılımı çalışmaları hakkında bilgilendirme çalışmaları yapılarak; bunları okullarında nasıl uygulayacaklarına ilişkin uygulamaya dönük hizmet içi eğitimler verilebilir.
- ✓ Ev ziyaretlerini kullanma oranı öğretmenler arasında düşük olduğu için, bu ziyaretlerin önemine ilişkin hem ailelerin hem de öğretmenlerin katılacağı okullarda bilgilendirme toplantıları yapılabilir. Zaman sıkıntısı, bu ziyaretlerin önünde engel olarak sürekli ifade edilen bir sorun iken; ziyaret öncesi yapılmış iyi bir planlama sayesinde bu durum aşılabılır.
- ✓ Aile katılımında yaşanan zorlukların aşılmasında aileler ve öğretmenler arasındaki iletişim sürekli tutulabilir, öğretmenler bu konuda aileleri cesaretlendirici konuşmalar yaparak destekleyebilir. Bununla birlikte aile katılım çalışmalarından önce öğretmenler planlamalarını aile ile birlikte yapabilir ve konu ile ilgili aileye ön bilgilendirme sunabilirler.
- ✓ Okullarda uygulanan aile katılım çalışmalarının etkililiğini artırmak ve daha çok aileyi çekebilmek için, bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar düzenli bir şekilde ailelerle paylaşılabilir.
- ✓ Bu araştırmanın çalışma grubunu yalnızca öğretmenler oluşturmuş olup; ileride yapılacak çalışmalarda diğer paydaşlar da (çocuklar, aileler, okul personeli) araştırmalara dâhil edilerek ve farklı veri toplama yöntemleri kullanılarak okullarda uygulanan aile katılım çalışmaları ve etkileri, derinlemesine incelenebilir.

KAYNAKÇA

Abbak, B. S. (2008). Okul Öncesi Eğitim Programındaki Aile Katılımı Etkinliklerinin Anasınıfı Öğretmenleri ve Veli Görüşleri Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Akkaya, M. (2007). Öğretmenlerin ve Velilerin Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Aile Katılım Çalışmalarına İlişkin Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Aktaş Arnas, Y. (2011). Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımı. (Ed. Y. Aktaş Arnas). Aile Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımı. Ankara: Vize Yayıncılık.

- Ansari, A., & Gershoff, E. (2016). Parent involvement in head start and children's development: Indirect effects through parenting. *Journal of Marriage and Family*, 78(2), 562-579.
- Arnold, D. H., Zeljo, A. ve Doctoroff, G. L. (2008). Parent involvement in preschool: Predictors and the Relation of Involvement to Preliteracy Development. *School Psychology Review*, 37 (1), 74–90.
- Atakan, H. (2010). Okul Öncesi Eğitiminde Aile Katılımı Çalışmalarının Öğretmen ve Ebeveyn Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Aydoğan, İ. (2007). Okul Faaliyetlerine Aile Katılımını Engelleyen Faktörler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 23 (2), 259-273.
- Bakker, J., Denessen, E., ve Brus-Laeven, M. (2007). Socio-economic background, parental involvement and teacher perceptions of these in relation to pupil achievement. *Educational Studies*, 33(2), 177-192.
- Castro, M., Expósito-Casas, E., López-Martín, E., Lizasoain, L., Navarro-Asencio, E., & Gaviria, J. L. (2015). Parental involvement on student academic achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 14, 33-46.
- Christenson, S. L. (2004). The Family-School Partnership: An Opportunity to Promote the Learning Competence of All Students. *School Psychology Review*, S. 33(1).
- Crites, C. V. (2008). Parent and Community Involvement: A Case Study. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Wilmington University, Delaware.
- Eğmez Köksal, C.F. (2008). Okul öncesi Eğitim Kurumlarında Ailenin Eğitime Katılımı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya
- Emek Görgülü, H. (2010). Ebeveynlerin ve Öğretmenlerin Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanılan Aile Katılımı Etkinliklerine İlişkin Değerlendirmeleri. Y. Aktaş Arnas (Ed.),V. Ulusal Okul Öncesi Öğretmenliği Öğrenci Kongresi Bildiri Kitabı içinde, Adana: Çukurova Üniversitesi,.
- Emerson, L., Fear, J., Fox, S., ve Sanders, E. (2012). Parental engagement in learning and schooling: Lessons from research. A report by the Australian Research Alliance for Children and Youth (ARACY) for the Family-School and Community Partnerships Bureau: Canberra.
- Ensari, H. ve Zembat, R. (1999) . Yönetim Stilllerinin Ailenin Okul Öncesi Eğitim Programlarına Katılımı Üzerinde Etkileri. Marmara Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmen El Kitabı, İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık.
- Epstein, J. L. (1987a). Parent involvement: What research says to administrators. *Education and Urban Society*, 19, 119-136.
- Epstein, J. L. (2010). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 92(3), 81-96.
- Epstein, J. L. (2011). School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools. Boulder, CO: Westview Press
- Epstein, J. L., ve Becker, H. J. (1982). Teachers' reported practices of parent involvement: Problems and possibilities. *The Elementary School Journal*, 83, 103-113.
- Erdoğan, Ç., ve Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Educational Administration: Theory and Practice*, S. 16(3), s. 399-431.
- Erkan, S., Tarman, İ., Ömrüzün, I., Koşan, Y., Kuru, N. ve Kaymak, S. (2015). Okul Öncesi Eğitimde Ev Ziyaretlerine İlişkin Öğretmen ve Ebeveyn Görüşlerinin Belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 307-332.
- Erkan, S., Uludağ, G., ve Dereli, F. (2016). Okul Öncesi Öğretmenleri, Okul Yöneticileri ve Ebeveynlerin Aile Katılımına İlişkin Algılarının İncelenmesi. *Journal of Kırşehir Education Faculty*, S. 17(1), s. 221-240.
- Günay Bilaloğlu, R. (2014). Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımı Etkinliklerinin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar ve Aile Katılımı Etkinliklerinin Dil-Matematik Becerilerinin Geliştirilmesine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

- Haktanır, G. (1994). Çocuğun Ruh Sağlığında Aile ve Okulun Önemi. *Okul Öncesi Eğitimi Dergisi*, 47, 9-14.
- Haktanır, G. ve Akgün, E. (2015). Aile Görüşmeleri. F. Temel (Ed.), *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları içinde* (229-245). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Henderson, A. T. ve Mapp, K. L. (2002). *A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement. Annual Synthesis 2002. National Center for Family and Community Connections with Schools.*
- Hill, N. E., Witherspoon, D. P., ve Bartz, D. (2018). Parental involvement in education during middle school: Perspectives of ethnically diverse parents, teachers, and students. *The Journal of Educational Research*, 111(1), 12-27.
- Kaya, Ö.M. ve Gültekin, M. (2003) Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara ailelerin ilgi ve katılımları ile okul öncesi eğitim kurumlarının aile eğitimine katkısı konusunda anne-baba görüşleri. OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı. Cilt III, 311-333.
- Koç, A., Taylan, E. ve Bekman, S. (2001). Türkiye’de okulöncesi çocuk eğitimi: İhtiyaç değerlendirme araştırması ve dil yetisi düzeyi değerlendirmesi. İstanbul: AÇEV Yayınları.
- Koçyigit, S. (2015). Family Involvement in Preschool Education: Rationale, Problems and Solutions for the Participants. *Educational Sciences: Theory and Practice*, S. 15(1), s. 141-157.
- Lawson, M. A. (2003). School-family relations in context: Parent and teacher perceptions of parent involvement. *Urban education*, 38(1), 77-133.
- Ma, X., Shen, J., Krenn, H. Y., Hu, S., & Yuan, J. (2016). A meta-analysis of the relationship between learning outcomes and parental involvement during early childhood education and early elementary education. *Educational Psychology Review*, 28(4), 771-801.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar için), Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Rehberi. Ankara: MEB Basımevi.
- Minke, K. M., Sheridan, S. M., Kim, E. M., Ryoo, J. H., & Koziol, N. A. (2014). Congruence in parent-teacher relationships: The role of shared perceptions. *The Elementary School Journal*, 114(4), 527-546.
- Morrison, J. W., Storey, P., & Zhang, C. (2015). Accessible family involvement in early childhood programs. Creating a Nature-Inspired Outdoor Learning Environment for Urban Spaces. http://www.southernearlychildhood.org/upload/pdf/Dimensions_Vol43_1.pdf#page=35 adresinden 16.01.2018 tarihinde alınmıştır.
- Murray, E., McFarland-Piazza, L. ve Harrison, L. J. (2014) Changing patterns of parent-teacher communication and parent involvement from preschool to school, *Early Child Development and Care*, 185(7), 1031-1052.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri. (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi
- Peña, D. C. (2000) Parent Involvement: Influencing Factors and Implications, *The Journal of Educational Research*, 94 (1), 42-54
- Pianta, R. C., Rimm-Kaufman, S. E., ve Cox, M. J. (1999). Introduction: An ecological approach to kindergarten transition. R. C. Pianta ve M. J. Cox (Ed.), *The transition to kindergarten içinde* (3-12). Baltimore, MD: Paul H. Brookes.
- Rimm-Kaufman, S. E., Pianta, R. C., Cox, M. J., ve Bradley, R. H. (2003). Teacher-rated family involvement and children’s social and academic outcomes in kindergarten. *Early Education and Development*, 14, 179-198.
- Shunow, L., ve Harris, W. (2000). Teachers thinking about home-school relations in lowincome urban communities. *The School Community Journal*, 10(1), 9-24.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Şahin, F. T ve Turla, A.(2003). Okul öncesi Eğitim Kurumlarında Yapılan Aile katılımı Çalışmalarının İncelenmesi. OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı ve Bildiri Kitabı. Cilt I, 379-392.
- Şahin, F. T., & Ünver, N. (2005). Okulöncesi Eğitim Programlarına Aile Katılımı. Kastamonu Eğitim Dergisi, 13(1), 23-30.
- Torres, N., Veríssimo, M., Monteiro, L., Ribeiro, O., & Santos, A. J. (2014). Domains of father involvement, social competence and problem behavior in preschool children. *Journal of Family Studies*, 20(3), 188-203.
- Ünüvar, P. (2010). Aile katılımı çalışmalarına yönelik ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılması. *Kastamonu eğitim dergisi*, 18(3), 719-730.
- Üstün, E. (2015). Etkili Aile-Okul-Toplum İlişkileri. F. Temel (Ed.), *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları içinde* (229-245). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Van Voorhis, F. L., Maier, M. F., Epstein, J. L., ve Lloyd, C. M. (2013). The Impact of Family Involvement on the Education of Children Ages 3 to 8: A Focus on Literacy and Math Achievement Outcomes and Social-Emotional Skills. MDRC.
- Wing Ng, Sung (1999) Home-School Relations in Hong Kong: Separation or Partnership, *School Effectiveness and School Improvement*, 10(4), 551-560.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.